

Dalarna i arbete och samverkan

Länsprogram 2006 – 2010
Socialdemokraterna i Dalarna

Innehåll:

Dalarna i arbete och samverkan.....	1
Dalarna ett län i arbete	3
Arbetsmarknad – näringsliv.....	5
Bostaden	7
Jämställdhet	8
Bättre integration	9
Trygghet o polisväsendet	10
Den offentliga sektorns roll i framtiden.....	10
Kommunikationer – infrastruktur	12
Energi.....	14
En hållbar utveckling	15
Barn och ungdomar	18
Utbildning och forskning.....	19
Hälso- och sjukvård	21
Omsorg om våra äldre	23
Kultur.....	25

Dalarna ett län i arbete

Socialdemokraternas viktigaste rättvisekrav är rätten till ett arbete. Arbetet är det som skapar grunden för fördelningsspolitiken och välfärden. Det är förutsättningen för att utjämna skillnader mellan klasser och kön. Med arbetet som bas kan vi skapa jämställdhet mellan män och kvinnor. Arbetslinjen är det som skapar en framtid för ungdomen. Genom arbetet ges de nya svenskarna möjlighet till delaktighet och ett värdigt liv.

Socialdemokratins kraft ska därför vara inställd på att skapa nya arbetstillfällen. Full sysselsättning och arbete åt alla är grunden för vår samhällsmodell. Det är ur de värden som arbetet skapar som trygghets- och välfärdssystemen kan byggas starka.

Dalarna ska vara ett län i arbete. Kraften som skapar de nya jobben kommer underifrån. Idéerna föds i befintliga företag, hos entreprenörer, i offentlig sektor, i företags- och kompetenskluster och i regionala centra inom olika branscher.

Samhällets - kommuner, länsorgan, stat, EU-fonder - roll är att understödja denna utveckling. Ska vårt län leva så är det via tillväxt, nya arbetstillfällen och kompetensutveckling som kraften kommer.

Det är kombinationen av livslångt lärande och långsiktigt satsande företag som är hävstången. I ett näringsliv som ser den enskilde medarbetaren som en resurs – en medarbetare – som genom goda anställningsvillkor, kompetensutveckling och inflytande ges möjlighet till utveckling, har alla möjligheter att lyckas.

I Dalarna finns ett brett och mångfasetterat näringsliv som täcker allt från tung basindustri till turism, jordbruk, handel, högteknologi inom en mängd stora, medelstora och små företag.

Det är en bra bas att utgå ifrån. Bredden gör länet mindre konjunkturkänsligt.

Socialdemokratin i Dalarna har "Ett Dalarna i arbete" som sitt viktigaste mål. För att nå det är följande saker avgörande:

- Livskraftiga företag som satsar på att utvecklas i vårt län
- En god energiförsörjning som bl a garanterar basindustrins behov
- En stark offentlig sektor som bl a kan garantera en bra hälso- och sjukvård.
Plånbokens tjocklek får inte avgöra tillgången till offentlig service. Den offentliga organisationen ska kunna erbjuda stöd och hjälp i livets sköra skeden. Men också vara en viktig partner för att utveckla Dalarna
- Goda kommunikationer via väg, järnväg och flyg. Arbetspendling ska underlättas
- Bra kommunikationer och infrastruktur
- En högskola som arbetar aktivt i hela länet och därmed bidrar till att höja utbildningsnivån
- Ett livslångt lärande där lokala lärcentra, högskola-gymnasieskola och näringsliv samspelar
- God kvalitet inom grund- och gymnasieskola i hela länet

För socialdemokratin hör satsningen på arbete och utbildning intimt samman. Det är det som långsiktigt garanterar att kvalitet är vårt konkurrensmedel och inte låga löner och usla anställningsvillkor.

Socialdemokraterna är i grunden ett löntagarparti. Ett aktivt företagande som skapar nya arbetstillfällen i vårt län är ett fackligt-politiskt intresse. Arbetarrörelsen kan här samverka med näringslivet för att utveckla vårt län. Det handlar då om etablerings- och planfrågor, kompetensutveckling, projekt som bygger på samverkan mellan företag – utbildning – kommuner – länsorgan. Samverkan mellan olika aktörer är det som ger det bästa resultatet.

Splittring i länet ger ingen slagkraft. Det är destruktivt och bryter ned. Att ge gemensamma och starka signaler om vilka utvecklingsprojekt som är viktiga, vilka infrastrukturåtgärder som är huvudprioriterade och hur dalaprofilen mot omvärlden ser ut är viktigt.

Socialdemokraterna har under de senaste åren arbetat med detta för ögonen inom Region Dalarna och andra länsorgan. Viktiga steg har tagits mot ett Dalarna i samverkan. Men mycket arbete återstår också. Vi söker nu ett nytt mandat hos väljarna för att fortsätta det arbetet.

I vårt län ska vi också ta tillvara den resurs som invandrare från andra länder och kulturer innebär. Att få ett arbete är det viktigaste för att kunna försörja sig själv och sin familj, men också för att integreras i samhället. Arbetslösheten föder ett utanförskap. Vi accepterar inte det. Ett Dalarna i arbete kräver ett offensivt integrationsarbete.

Dalarna är ett län med stor potential inför framtiden. Länets verkningskraft sträcker sig långt utanför dess egna gränser. Många människor bor i Dalarna, men pendlar till arbeten på annat håll. Det finns också många exempel på motsatsen.

När framtiden planeras så är begreppet regionförstoring viktigt. Satsningen på att underlätta kommunikationer till och från Dalarna är därför central. Men det är också avgörande att länet uppmärksammas genom stora evenemang inom idrott och kultur. Länets oerhört fina natur- och rekreationsområden är en stor resurs. Likaså den närhet till naturen som finns i hela vårt län.

Ett positivt och framtidsinriktat Dalarna där tradition – och förnyelse går hand i hand kan vända den negativa befolkningsutvecklingen. Dalarnas rykte hos omvärlden är i grunden mycket positivt. "Dalahästen" är känd som symbol över hela världen. Men det som måste erbjudas är:

- En fortsatt tillväxt, nya företag, fler arbetstillfällen
- Bostäder i en mångfald av miljöer. Hyresrätter, bostadsrätter, villor i ett utbud som motsvarar livets olika skeden
- Mycket god utbildningskvalitet i hela länet
- Aktivt och långsiktigt miljöarbete enligt principen om det hållbara samhället

Dalarna har goda förutsättningar att vara ett starkt alternativ till storstäderna när det gäller bosättning. Vi strävar efter ett Dalarna som växer och är attraktivt för alltfler människor. Vårt län ska befinna sig i framkant. Vår övertygelse är att ett Dalarna i samverkan skapar de bästa förutsättningarna för arbete och tillväxt.

Arbetsmarknad – näringsliv

Dalarna har en stark och bred arbetsmarknad. En blandning av olika företag i en mängd branscher gör att länets näringsliv är mindre konjunkturkänsligt än på andra håll i landet. Det är en viktig fördel för vårt län. Men för att bibehålla och utveckla den positionen krävs ett intensivt arbete för att stödja företagsutveckling i olika former. Samhällets olika utvecklingsstöd måste styras till och användas för att på bästa sätt stödja företag med goda tillväxtpotentialer.

Det handlar om att använda samhällets olika stödformer för att åstadkomma trygghet i en föränderlig tid. Genom att samhället tillsammans med fackliga organisationer och näringslivet fungerar som en aktiv aktör kan stödsatser och nysatsningar hanteras så att vägen för nya arbetstillfällen öppnas. En aktiv närings- och arbetsmarknadspolitikens uppgift är att bana vägen för nya arbeten, men också att se till att människor upplever samhällets stöd och trygghet när företag läggs ned eller varslar. De funktionshindrade är en viktig resurs och denna grupp måste ges bättre tillträde till arbetsmarknaden.

Hela vidden av företagssamhet inom basnäringar som papper, skog och stålindustri, olika former av högteknologi, turism, jordbruk, handel och en lång rad små- och medelstora företag är kärnan och basen för att skapa fler arbetstillfällen. Ett näringslivsvänligt klimat där etableringar underlättas och där företagskluster stimuleras är viktigt.

En framgångslinje är att arbeta med samarbete mellan företag, högskola och kommuner. Det handlar om att förena olika kompetenser och finansieringsmöjligheter för att stödja forskning, produktutveckling och innovationer (Tripple Helix). Samverkan mellan olika intressen är det som är grundläggande för framgång. Framväxten av nya företag är ofta, förutom själva företagsidén, beroende av lokala och regionala nätverk.

Konstlade motsättningar ska inte byggas mellan näringsliv och kommuner, länsorgan och stat. För att skapa fler arbetstillfällen, nya företag, höja länets attraktionskraft och bana vägen för fler invånare i länet så krävs konstruktiv samverkan. Redan nu sker detta på ett bra sätt, men självklart går den att fördjupa och utveckla.

Inför framtiden är en gemensam utmaning för både det privata och offentliga näringslivet att klara generationsskiftet. Stora grupper kommer inom de närmaste åren att gå i pension och det kan skapa såväl problem med kompetens som nyrekrytering. För att bibehålla och utveckla kvalitén inom näringslivet så måste generationsskiftet planeras och förberedas. Att klara denna utmaning är en angelägenhet som är oerhört viktig.

En huvudlinje inför framtiden är att sträva efter en allt högre förädlingsgrad inom verkstadsindustrin, trä-, pappers- och stålindustrin. Bättre kvalitéer ökar konkurrenskraften, bidrar till att bevara arbetstillfällen men skapar också förutsättningar för nya arbeten. Förmågan att hantera strukturomvandlingen på ett socialt acceptabelt sätt ökar. Högskolan Dalarna och

dess resurser ska vara en viktig samverkanspartner i detta arbete. Ett ökat teknikintresse i grundskolan och utvecklade teknikutbildningar är också en viktig del i detta arbete.

Att stimulera och utveckla verksamheten i skolor/företagsinkubatorer/kuvöser är viktigt. I de skolor som skapas förutsättningar för företag att växa utifrån sina egna förutsättningar. Företagsinkubatorer är exempel på verksamheter där samhälle och näringsliv kan samverka för att nya produkter och företag ska ges en chans på rimliga villkor. Vissa satsningar kräver både tid och uthållighet för att de ska kunna genomföras och bära frukt.

Kreditgivningen till nya företag är här av avgörande betydelse. Bankväsendet och dess inställning är central. Just det förhållandet visar på vikten av att länet slår vakt om en väl fungerande verksamhet inom ramen för ALMI. På samma sätt är det viktigt att stödja Dalarnas kreditgarantiförening.

Turist- och besöksnäringen är en del av näringslivet som starkt bidrar till att göra länet känt både i Sverige och internationellt. I Sälenområdet, Idre – Grövelsjön och Siljansområdet har turismen en oerhört stor betydelse. När det gäller infrastruktur, utbildningsinsatser och marknadsföring så är det viktigt att näringen och de samhälleliga intressena samverkar. Syftet är att skapa bästa möjliga utvecklingsförutsättningar inför framtiden. Turismen, besöksnäringen och evenemangs- och upplevelseindustrin är viktiga framtidsbranscher i vårt län. Till detta bidrar Dalarnas rika kulturliv. Kulturturismen har stor utvecklingspotential.

Ungdomars möjlighet till ett arbete är avgörande. Det kommande generationsskiftet inom stora delar av näringslivet öppnar självklart möjligheter. Men det är av största vikt att sådant som sommarjobb finns och att ungdomar efter avslutad skolgång ges en plats i arbetslivet. Varje kommun måste tillsammans med respektive arbetsförmedling planera och metodiskt prioritera denna fråga. Ett Dalarna där ungdomen ges möjlighet att komma in i arbetslivet är en oerhört viktig signal inför framtiden. Vi ska inte lämna ungdomarna i sticket!

I det arbetsliv som växer fram i vårt län ser vi det som ett grundfundament att fackliga kollektivavtal och rättigheter respekteras i alla typer av anställningar. Det bör vara en gemensam målsättning att utforma företag och arbetsplatser så att löntagarna ges delaktighet och medinflytande. Vi ser de fackliga organisationerna som en mycket viktig och positiv kraft för att utveckla framtidens näringsliv. Bra arbetsplatser som ger löntagarna möjlighet till kompetensutveckling, fortbildning och inflytande är framtidens vinnare.

Socialdemokratin i Dalarna står för en samverkansmodell i förhållande till näringslivet där fackliga organisationer, kommuner, stat och näringsliv arbetar tillsammans för att skapa bästa möjliga utvecklingsförutsättningar. Det handlar om att på bästa sätt tillvarata de lokala och regionala möjligheterna. Detta kan självfallet se olika ut i skilda delar av länet. Men genom att sträva efter en mångfald av företag så får länet många ben att stå på. Då minskar länets sårbarhet och alternativen inför framtiden blir fler.

Socialdemokratin i Dalarna arbetar för:

- I en aktiv närings- och arbetsmarknadspolitik används samhällets stöd för att åstadkomma trygghet i en föränderlig tid
- Samarbete mellan företag, högskola och samhälle om finansiering, utvecklingsarbete och kompetenser (Tripple Helix)

- Höjd vidareförädlingsgrad inom trä-, stål och pappersindustrin
- Stödja arbetet med s k företagsinkubatorer
- Stimulera framväxten av lokala och regionala företagskluster
- Stöd till att utveckla och etablera fler småföretag
- Värna ALMI:s verksamhet i Dalarna. Stödja Dalarnas kreditgarantiförening
- Samverkan mellan företag och samhälle för att utveckla turist-, besöksnäringen och evenemangssektorn
- Respekt för de fackliga organisationernas rätt till kollektivavtal
- Att oskäligen löneskillnader och andra förmåner inte ska existera i det offentliga och privata näringslivet
- Möjligheter ska ges funktionshindrade att få ett meningsfullt arbete
- Varje kommun och arbetsförmedling ska prioritera åtgärder mot ungdomsarbetslösheten
- Ge Dalarna många ben att stå på genom att satsa på småskalighet, små- och medelstora företag
- Att Dalarna blir känt för att bygga nytt och stort i trä
- Musik och andra kulturella uttrycksformer är, förutom en kraft i ett humanistiskt samhällsbygge, också en viktig näringsgren

Bostaden

Bostaden ska vara en rättighet och inte handelsvara. Därför är det viktigt att de allmännyttiga bostadsföretagen har en stark ställning på bostadsmarknaden. Dessa företag är på det lokala planet nyckeln till en social bostadspolitik. De måste ha en sådan position att de är hyresledande men också i anda och inriktning koncentrerade på att utveckla bostadsalternativ som är för hyresgästerna attraktiva.

De allmännyttiga bolagen måste vara konkurrenskraftiga när det gäller både hyror och kvalitet. Dessa företag ska ha en profil där dess utbud är attraktivt för alla grupper i samhället. Vi ska inte gå mot ett system med s k socialt boende riktat till vissa grupper.

Socialdemokratin i Dalarna arbetar för en stark och attraktiv allmännytta. Den är kärnan i en social bostadspolitik.

Vi verkar för en bostadsmarknad med ett brett utbud av alternativ. Det handlar om hyresrätter, villor och bostadsrätter i skiftande miljöer anpassade till den enskilda behov och önskemål. Eftersom bostaden tillhör ett av människor och familjers viktigaste livsprojekt så måste alternativen och valmöjligheterna vara många.

För länets utveckling är det viktigt att tillvarata de möjligheter till boende nära naturen men ändå nära service, goda kommunikationer och tätorter som existerar. Attraktivt boende i fina miljöer är en del i en marknadsföring av länet som kan locka nya invånare hit. I jämförelse med storstadsregionerna så är pris- och hyresnivåerna sådana att boende i Dalarna kombinerat med arbete på annan ort är intressant.

Bostadspolitiken är en del i vår ambition att utveckla Dalarna. Men den måste ha en social profil och vara inriktad på att alla ska ha rätt till en god bostad.

Jämställdhet

Alla människor, oavsett kön, har samma rättigheter och måste därför ha samma möjligheter. Vi socialdemokrater kan inte acceptera att kvinnor får lägre lön än män när de genomför precis samma arbete. Principen – ”Lika lön för likvärdigt arbete” måste gälla. Kvinnor och män ska kunna dela på ansvaret för barn och hem på samma villkor. Det behövs fler kvinnor i styrelserummen, som chefer och på andra maktpositioner. Makten måste delas mellan alla människor, mellan kvinnor och män. Det är en viktig demokratisk fråga.

Vi socialdemokrater kan aldrig acceptera att unga tjejer och killar svälter sig själva till döds eller skär sönder sina armar. Varje flicka och pojke måste få känna sitt människovärde och bli respekterad av omgivningen. Ingen ska behöva känna sig kränkt av sexualiserad reklam eller av att bli kallad för könsord. Tillsammans har vi ett ansvar att skapa ett samhälle byggt på respekt. Målet är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden.

Vår välfärdsmodell skapar jämställda och jämlika villkor. Den ska vi inte överge. Den ska vi utveckla och bygga starkare! Som feministiskt parti är vi socialdemokrater stolta över det, men långt ifrån nöjda.

Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga i jämställdhetspolitiken. Detta våld sker i huvudsak i hemmen. Det är samhällets ansvar att förebygga brott och stötta och skydda de kvinnor och barn som utsätts för våld och sexuella övergrepp. Varje kommun ska ha resurser, kunskap och beredskap för detta. Socialarbetarnas kompetens på området ska höjas. Kriscentrum för kvinnor och landets kvinnojourer gör betydande insatser och ska ges stöd. Kriscentrum för män kan fylla en viktig funktion för att behandla män som utövar våld mot kvinnor. Utvecklingen av tekniska hjälpmedel för att hindra män från att överträda besöksförbud ska prioriteras. Få är så utsatta som de barn som bevittnar eller utsätts för våld av en nära anhörig. Skyddet för dessa barn måste stärkas bland annat.

Ett av de viktigaste målen som vi socialdemokrater har är målet om full sysselsättning.

Heltid ska vara en rättighet, deltid en möjlighet. Så är det inte idag, och det gäller framförallt kvinnor. I vår strävan att skapa det goda arbetet är en självklarhet att förbättra arbetsmiljön så att alla orkar jobba heltid.

Socialdemokratin i Dalarna arbetar för:

- Att dela makten mellan kvinnor och män
- Lika lön för likvärdigt arbete
- Bekämpa våldet mot kvinnor
- Skapa resurser för kvinnojourer
- Fler heltidstjänster, ”Heltid en rättighet – deltid en möjlighet”

Bättre integration

Att som invandrare få ett arbete – med arbetskamrater och nya arbetsuppgifter – är ofta det bästa sättet att lära känna ett nytt land. Vi vill att alla som har kommit till Sverige som flyktingar så snabbt som möjligt ska få börja arbeta. Etableringen för nyanlända måste därför förbättras.

Alla ska få en tydlig handlingsplan där gemensamma åtaganden specificeras – från den enskilde och från samhället. För detta krävs en utvecklad samverkan mellan myndigheter och organisationer. Språkstudier ska kunna ske parallellt med arbete och praktik och arbetet med validering och certifiering ska intensifieras.

Särskilda satsningar behövs mot diskriminering och långtidsarbetslöshet. Vi vill se generösa anställningsstöd och andra satsningar för dem som har varit arbetslösa länge. Stöd till invandrare som vill starta egna företag är ytterligare en väg. Sysselsättningen bland invandrade svenskar måste öka kraftigt.

Alla har vi olika förutsättningar för att lära oss ett nytt språk. Den som redan talar fyra språk har lätt att lära sig ett femte, medan den som inte fick lära sig att läsa och skriva som barn har svårt att ta till sig ett nytt språk som vuxen. Undervisningen i svenska för invandrare måste vara ett av våra främsta verktyg för integration. Vi vill förbättra kvaliteten på svenskundervisningen för invandrare, SFI, och anpassa den betydligt mer efter varje persons behov och förutsättningar. Språkundervisningen ska starta omedelbart och kunna ske parallellt med arbete, praktik, studier eller validering av kompetens.

Ideella krafter inom idrottsrörelsen och övrigt föreningsliv gör stora insatser för att engagera och aktivera barn och unga i en tid då konkurrensen kryper allt längre ned i åldrarna. Vi vill fortsätta att stödja föreningslivet. Föreningslivet kan då bidra till folkhälsa, demokrati och integration för alla åldrar.

Välfärden är till för alla och ska inte stänga någon ute. Vår äldreomsorg måste ständigt utvecklas – både för dem som bor i eget boende och i särskilt boende. Även hemsjukvården måste förbättras. Äldre med många sjukdomar samtidigt ska få hjälp även i hemmet av kvalificerad personal. När man blir dement tappar man ofta språkkunskaper och behöver vård på sitt modersmål. Vi vill därför förbättra demensvården även för alla med annat modersmål än svenska, personalens språkkunskaper måste tas till vara. Även vården och omsorgen för yngre dementa behöver förbättras.

Socialdemokratin i Dalarna arbetar för:

- En validering av invandrarnas yrkeskompetens till svenska förhållanden
- Anställa flerspråkig personal i äldreomsorgen
- Stöd till invandrare som vill starta egna företag
- Förbättra kvaliteten på svenskundervisningen för invandrare, SFI

Trygghet o polisväsendet

Rättsäkerheten utgör en av grundstenarna i välfärdsstaten och är en viktig del av den demokratiska rättsordningen. Dess syfte är att alla ska vara skyddade från övergrepp och säkrade sina friheter. Ett väl fungerande rättssystem är en förutsättning att människor ska känna sig trygga. Ett sådant system måste också upplevas som effektivt och rättvist av medborgarna. Lagar och regler måste skapas i samklang med den gängse rättsuppfattningen, samhällsnormen, för att efterlevnaden ska fungera.

Ett ökat antal poliser i Sverige minskar inte med automatik brottsligheten. Vi har alla en uppgift i att värna rättsområdet. Civilkurage bör uppmuntras. Program för vittnesskydd utarbetas och samarbetet mellan polisen och de kommunala myndigheterna behöver fortsatt utvecklas. De brottsförebyggande råden ska stödjas. Brottsoffrens ställning behöver stärkas och ägnas särskild uppmärksamhet.

Vi behöver fler poliser, i Sverige och i Dalarna. Ett förändrat samhälle ställer nya krav. Vi ska ha poliser placerade över hela Dalarna så att den som behöver, snabbt kan få hjälp.

Fortbildning av poliskåren och en förstärkt ledarutbildning är kombinerat med nya yrkeskompetenser inom myndigheten ett villkor för att polisen ska fungera bra över tiden. Vi lever också i ett mångkulturellt land. Vid rekryteringen till polisutbildningen är det viktigt att vi får en poliskår som speglar befolkningens sammansättning. En jämn könsfördelning är också av största vikt. Geografiskt spridd rekrytering är av betydelse. Vi vill att en polishögskola ska etableras i Dalarna.

Fortsatt behöver polisen ägna stor uppmärksamhet åt de kriminella nätverken, drogbekämpning och våld mot utsatta grupper mm. Den måste också på ett bättre sätt förhindra vardagsbrottslighet, ekonomiska brott och miljöbrott.

En fast tro på människans förmåga att inse sina misstag och önskan om att leva i samklang med andra måste utgöra grunden för den diskussion kring brott och straff som alltid behöver hållas levande i ett samhälle i utveckling.

Kriminalvården och socialvården måste få möjlighet att söka bästa rehabiliteringsresultat på individnivå. Mer forskning kring behandlingars effektivitet är önskvärd. Små enheter nära hemorten för behandling av förstagångsförbrytare är eftersträvarsvärda, liksom sammanhållna vårdkedjor. Vårdkedjor där allt från vård på slutna säkerhetsavdelningar till behandling inom frivården ev i hemmet med fotboja, kan knytas samman till för individens bästa behandling. Dalarna har alla förutsättningar för att kunna arbeta med försök i den riktningen.

Den offentliga sektorns roll i framtiden

Den offentliga sektorn med sina olika huvudmän i stat, landsting och kommuner är en stor arbetsgivare i Dalarna. Som samarbetspartner till det privata näringslivet har den offentliga sektorn en avgörande betydelse. För hela stabiliteten i länets utveckling är det som händer i den offentliga sektorn mycket viktigt. Det understryks inte minst genom den betydelse offentliga sektorn har för samhällsekonomin.

Det påverkar människors service, utbildningssektorns standard, företags etableringsmöjligheter, fritids- och kulturlivet. Hela den offentliga organisationen måste därför vara en mycket aktiv kraft i länets utveckling. Socialdemokratin i Dalarna söker förnyat mandat för att med den som bas driva ett mycket aktivt förnyelsearbete.

Målen för detta är:

- Skapa nya arbetstillfällen
- Använda skattepengarna effektivt och rättvist
- Att genom samverkan med fackföreningsrörelsen och näringslivet skapa en stark bas för länets utveckling
- Öka intresset för bosättning i Dalarna
- Garantera en rättvis och bra behandling av människor. Plånbokens tjocklek ska ej avgöra rätten till vård, skola och omsorg

Ett socialdemokratiskt ledarskap innebär dels att den offentliga sektorn står som garant för allas lika rätt, dels en kraftsamling i hela den offentliga organisationen för att utveckla Dalarna. Dess särart att med människors behov som grund garantera trygghet är viktig att utveckla och bevara. Inom denna sektor får inte det privata vinstintresset vara drivkraften. Kommersialisering inom vård, skola och omsorg avvisas.

Vi anser också att den offentliga sektorn måste leda utvecklingen när det gäller sådant som rätten till heltidsarbete, kompetensutveckling, satsning på de lägst avlönade grupperna och möjlighet till inflytande på jobbet. Att gå före och skapa goda arbetsplatser påverkar också andra arbetsgivare. Det förbättrar också möjligheten till framtida personalrekrytering. Det är inte minst viktigt med tanke på framtida generationsskiften i arbetslivet. Socialdemokratin och Kommunals vision om mönsterarbetsplatser är ett fackligt-politiskt samverkansprojekt av största vikt.

På samma sätt är arbetet för att rehabilitera och återföra människor till arbetslivet efter exempelvis långvarig sjukdom mycket viktigt. Samhällets insatser måste samordnas bättre på denna punkt. Ohälsotalen idag är alldeles för höga.

Den finansiella samordning som startats i länet mellan arbetsförmedling, försäkringskassa, landstinget och kommunerna måste gälla hela Dalarna. Samverkan mellan privata och offentliga arbetsgivare inom projektet det "arbetsfriska Dalarna" måste fortsätta. God arbetsmiljö är en förutsättning för att förebygga ohälsa. Här kan den offentliga sektorn gå före.

En väl fungerande offentlig sektor är ett grundfundament i ett solidariskt samhälle. Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- Ett aktivt och utvecklingsinriktat ledarskap i länets kommuner, landstinget och Region Dalarna
- Ingen kommersialisering av offentlig verksamhet inom vård, skola, äldreomsorg, sjukvård och barnomsorg
- Kraftfull satsning på heltidstjänster enligt principen – "Heltid en rättighet – deltid en möjlighet"
- Kontinuerlig kompetensutveckling i linje med principen om det "livslånga lärandet"
- Prioritering av de lägst avlönade grupperna

- Aktiv förberedelse inför det kommande generationsskiftet i den offentliga sektorn
- Satsning på rehabilitering av människor som är långtidssjuka. Finansiell samordning för att olika myndigheter ska samverka för att minska sjuktalen

Kommunikationer – infrastruktur

Goda kommunikationer till och från Dalarna är mycket viktigt för länets möjligheter att utvecklas. Det krävs goda kommunikationer på väg och järnväg till hela Dalarna. Vi ställer inte väg mot järnväg. Vi anser att det inte handlar om antingen eller, utan om både och. Såväl person- som godstransporter är omfattande i vårt län. En ökad arbetspendling är en del i en strategi att locka människor från storstadsområdena till Dalarna. För att lyckas med detta krävs goda kommunikationer och olika transportmöjligheter.

Vi ser goda kommunikationer som del i ett sätt att arbeta för s k regionförstoring. Om människor vidgar sin arbetsmarknad, men bor kvar eller flyttar till länet så visar det vår attraktionskraft. I en värld med sekundsnabb kommunikation via bredband och stark internationisering så blir kommunikations- och infrastrukturfrågorna centrala. De är en väsentlig del av en regions möjlighet att överleva och växa. I detta sammanhang bör initiativ tas till att använda EU-medel för infrastrukturens satsningar.

Därför är ett projekt som att rusta upp Dalabanan, Mora – Stockholm, viktigt. Det förbättrar möjligheterna att pendla till arbete och studier, skapar en väl fungerande kommunikation mellan Stockholm och Dalarna, förbättrar tillgängligheten till turism och evenemang, förbättrar möjligheten för godstrafiken och är positiv för miljön. En långsiktig satsning på i storleksordningen 2 till 3 miljarder kronor skulle höja standarden på banan väsentligt. En upprustning av Dalabanan måste vara ett förstahandsprioriterat länsprojekt inför framtiden. Bygga av ett dubbelspår mellan Falun och Borlänge är också starkt prioriterat. Detta inte minst mot bakgrund av banans hårda belastning när det gäller såväl person som gods-transporter. För exportindustrin har detta projekt stor betydelse. Arbeta för möjligheterna att göra Borlänge bangård till en riksbangård.

På samma sätt är det av stor betydelse att den s k Salaproppen efter riksväg 70 byggs bort. Byggstarten som är planerad till hösten 2006 är av avgörande betydelse. En ny vägdragningsplan kommer starkt att underlätta för såväl turisttrafik som person- och godstransporter. Trafiksäkerheten ökar.

Väg- och järnvägsnätet i länet måste planeras så att det klarar såväl den tunga industrins behov som persontransporterna. Turistnäringen i bl a Sälen-Malung, Siljansområdet som Idre – Grövelsjön är starkt beroende av goda kommunikationsvägar. Därför är det inte minst viktigt att arbeta för flera väl fungerande inkörsportar till länet såsom rv 70, Sala - Avesta, rv 50, Bergslagsdiagonalen och E 45, Malung – Mora. Men det handlar också om att verka för en god standard efter hela dessa vägars sträckning.

Bergslagsdiagonalen med sin sträckning från Ödeshög i söder till Söderhamn i norr är ett viktigt nationellt trafikstråk. En ny förbifart vid Ludvika är ett mycket viktigt projekt efter denna väg. Ett sådant projekt måste genomföras så att såväl person som godstrafiken får en verkligt långsiktig lösning.

Projektet med att skapa en Europaväg - Gävle - Hofors - Falun - Borlänge - Malung - Torsby - Kongsvinger - Oslo är av största vikt. Ett första steg är att arbeta för att ge vägen ett nytt vägnummer rv 16. Om den etableras som en led med gemensamt vägnummer så förbättras möjligheterna att successivt lyfta den till Europavägsstatus.

Västerdalsbanan är av stor vikt för Västerdalarnas framtid. Beläggningen på persontrafiken är dock för låg och måste upp. Det är nödvändigt för banans långsiktiga överlevnad. Det är en länsangelägenhet att bidra till marknadsföring och aktiviteter som garanterar Västerdalsbanans överlevnad.

När det gäller järnvägen är Socialdemokratin i Dalarna beredd att verka inom ramen för de intresseföreningar som bildats när det gäller Dalabanan, Bergslagsbanan och Västerdalsbanan. Intresseföreningar av detta slag skapar ett fokus på den enskilda banan och tvingar fram ett ansvarstagande från bl a berörda kommuner. En plattform för opinionsbildning, utredningsverksamhet och påtryckningar mot berörda myndigheter skapas.

Socialdemokratin i Dalarna ser goda kommunikationer som en förutsättning för att hela Dalarna ska leva. Det innefattar också sådant som en väl fungerande kollektivtrafik via SJ, Dala-Trafik och Tåg i Bergslagen. De trafikoperatörer som verkar i vårt län ska känna en tydlig kravbild på punktlighet, god kundservice och att de arbetar för att bidra till att göra Dalarna lättillgängligt för alla.

I det arbetet ingår också att garantera flygets överlevnad på Mora flygplats och Dala-Airport. Det nybildade Dalaflyget AB är plattformen för att garantera flygförbindelser till såväl Stockholm - Arlanda, Göteborg som Malmö samt möjlighet till olika typer av charterprojekt. Öppenhet för samarbete med andra flygplatser i landet om olika linjer ska finnas.

Kommunikationer handlar också om att göra tillgången till bredband, för datakommunikation. Tillgången måste bli lika självklar som tillgången till telefon. Genom att ge alla hushåll i Dalarna denna möjlighet kan vårt län stärka sin konkurrenskraft och bidra till ökad service i hela länet. Det möjliggör arbete på distans och att driva verksamheter i glesbygd. Målet måste vara att samtliga hushåll ska erbjudas uppkoppling med bredbandskvalité, vi måste dessutom gå vidare för att nå ytterligare förbättrade överföringshastigheter.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- En rejäl upprustning av Dalabanan, Mora - Stockholm, som huvudprioritering
- Dubbelspår mellan Falun - Borlänge
- Västerdalsbanans långsiktiga överlevnad, upprustning krävs för att långsiktigt klara godstrafiken i framtiden
- Bergslagsbanan upprustas, delen Ludvika - Norrköping till att klara 25 ton axelasttryck
- Bergslagspendeln upprustas, delen Ludvika - Fagersta till samma standard som Fagersta - Västerås
- Uppgradering av vägen Gävle - Falun - Malung - Kongsvinger - Oslo med gemensamt riksvägnummer, rv 16. Detta som ett första steg mot Europavägsstatus
- Huvudprioritering för att åstadkomma byggstart av rv 70, Sala - Avesta, hösten 2006

- Satsning på rv 50, Bergslagsdiagonalen, E 45, Malung – Mora – Orsa , rv 71, Malung – Sälen, rv 68 delen Dicka - Åsbo, rv 26, länsgränsen – Vansbro – Mora, rv 70, Mora - Idre samt rv 66/lv 247, Västerås – Ludvika – Björbo
- Bergslagsdiagonalen ges särskilt stöd för att åstadkomma en ny förbifart vid Ludvika, det är nödvändigt för att åstadkomma en långsiktig lösning för såväl person- som godstrafiken, upprustning Gräsberg - Högfors
- Punktlighet, god kundservice och lättillgänglighet i förhållande till operatörer inom kollektivtrafik på buss och järnväg
- Stöd till Dalaflyget som driver Mora flygplats och Dala-Airport
- Fortsatt utbyggnad av länets bredbandskapacitet

Energi

Energipolitiken är en del i arbetet med att skapa det hållbara samhället. Dess mål ska vara att värna om arbetstillfällena, men samtidigt bidra till hushållning och ekologisk omställning. Därför är det av största vikt att energipolitiken banar vägen för nya alternativ, en smartare energi-användning och ett höjt medvetande hos allmänheten om vikten av hushållning.

De energisystem vi skapar måste vara robusta. Både med tanke på miljö och framtid, men också när det gäller trygghet och säkerhet. Vårt läns energiförsörjning måste vara långsiktig. Dalarnas energiförsörjning måste vara långsiktig, trygg och säker. Det är nödvändigt för att klara näringslivets behov, välfärden och standarden. Industrin i Dalarna står i jämförelse med det övriga landet för en mycket stor del av energianvändningen. Länets tunga industrier inom basnäringar som stål- och pappersindustrin är en viktig del av den svenska exportindustrin och är starkt elintensiv.

Eftersom energifrågorna är avgörande för landets konkurrenskraft så är de intimt samman-kopplade med vårt lands möjligheter att konkurrera med kvalitet, istället för låga löner. När framtidens energisystem utformas ska det ske med starkt hänsyn till möjligheten att utveckla svenskt näringsliv, men också bidra till den nödvändiga reduktionen av olje- och kolanvändning. Växthuseffekten måste bekämpas. Drivmedelsbeskattning som möjliggör boende och arbete i glesbygd.

Övergångsvis är vi positiva till en ökad gasanvändning inom industrin eftersom dess koldioxidutsläpp är betydligt lägre än oljan och kolets. Planerna på en gasledning till Dalarna bör understödjas.

Dalarna ska vara i framkant när det gäller att utveckla nya energisystem. Det handlar om sådant som att ta tillvara spillvärme från de tunga industrierna, solenergi, använda bioenergi och vara öppen för användande av vindkraft. Vi är också positivt inställda till inhemsk etanolproduktion och bidrar gärna till att sådan etableras i Dalarna.

Goda exempel på effektivare och bättre energianvändning ska stimuleras. Kompetensutveckling när det gäller smart energianvändning ska understödjas. Energirådgivningen är mycket viktig inför framtiden. Dalarna ska på denna punkt kunna bli ett nationellt testområde och därmed gå före.

Att göra Dalarnas energianvändning smartare handlar om ett arbete i kommunerna, industrin och näringslivet, inom fastigheter och boende, turistnäringen och våra kommunikationssystem. Arbetet måste ske över hela det samhälleliga fältet. Samarbete mellan kommuner och näringsliv är viktigt. I sådant arbete kan smarta lösningar som gagnar såväl industrin som samhällets helhet utvecklas. Ett sådant exempel är tillvaratagande av spillvärme från industrin som används i lokala fjärrvärmenät. Utbyggnad av fjärrvärmenäten är en viktig del av vår politik.

I framtiden måste energifrågorna ha en mer central plats på agendan i Dalarna. De har en avgörande betydelse för länets framtid. Det är i dialog och samarbete som kommuner, näringsliv, fastighetsägare och transportsektorn kan skapa en bättre energianvändning i vårt län. Högskolan, bildningsförbund och energimyndigheter är självfallet viktiga samarbetspartners.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- En långsiktig energipolitik utan tvära kast. Energipolitiken ska stödja tillväxt, sysselsättning och välfärd
- Ökat och fördjupat samarbete mellan kommuner och näringsliv för att bättre utnyttja befintlig energi och hitta en smartare energianvändning
- Dalarna som testområde för energirådgivning
- En positiv inställning till en ökad gasanvändning i industrin
- Ett offensivt arbete för att utveckla nya energisystem
- Energieffektivisering inom såväl industrin, kommuner, boende och fastigheter som över hela det samhälleliga fältet
- Utbyggnad av fjärrvärme
- Satsning på inhemsk etanolproduktion
- Arbeta för att stödja utvecklingen av bensinstationer med alternativa drivmedel för fordon

En hållbar utveckling

Vi bor i en vacker del av Sverige. Dalarna med dess vackra natur är väl värd att bevara. Vi Socialdemokrater är beredda att ta fortsatt ansvar för detta. Vi vill alla leva i ett samhälle där luften är frisk, vattnet rent, skogarna gröna och maten hälsosam. Att få ströva i naturen, plocka bär eller klättra i berg är en viktig del av vår livskvalitet. För socialdemokratin är målet att kunna överlämna en bättre värld till kommande generationer än vi fick av våra föräldrar. Kunskapen och medvetenheten om sambanden måste öka och komma alla till del.

Världen blir ständigt rikare. Nya marknader växer fram, människor lyfter sig ur fattigdom, fler får chans att leva ett bra liv. Samtidigt innebär utvecklingen en enorm utmaning. I takt med att ekonomin växer, kopieras den livsstil vi har i västvärlden. Men jordens resurser räcker inte till för att bära de utsläpp och den förbrukningstakt vi i den rika världen har om vår livsstil skulle bli global. Biståndets andel av BNP ligger nu på 1 % vilket är bra, dock får biståndsmedel inte förvanskas av korruption.

Hållbar utveckling förutsätter demokrati och en global jämlikhet, mellan människor, regioner och länder. Lösningen är inte att hålla tillbaka utvecklingen eller minska tillväxttakten. Det

skulle bara betyda att fler människor får fortsätta att uthärda fattigdom och armod. En av de viktigaste lösningarna är ny teknik för effektivare resurshushållning, vilket starkt markerades på tillväxtkongressen. Den är i sig en drivkraft. Höga ambitioner och en tuff miljölagstiftning på miljöområdet stimulerar utvecklandet och användandet av ny miljövänlig teknik. Det är viktigt att fortsätta kunskapsutbytet i miljöfrågorna globalt. En lika viktig drivkraft är ökad global jämlikhet mellan människor, regioner och länder, i arbetet för den hållbara utvecklingen.

Klimatfrågan är ett problem, något som vi kommer att ägna stor uppmärksamhet. För att minska vårt oljeberoende skall vi uppmuntra användandet av förnyelsebar energi såsom vindkraft, solenergi och biobränsle. Vi skall också verka för en effektivisering av våra befintliga vattenkraftverk.

Genom Dalarna flyter Dalälven som en pulsåder. Vi har också mängder av vackra sjöar som är ett viktigt inslag i vårt friluftsliv. Våra vatten är värdefulla och vi kommer helt i linje med EU:s Vattendirektiv att se till att bevara kvaliteten på våra vatten och om det är nödvändigt sätta in åtgärder till förbättringar. Detta gäller såväl grund- som ytvatten.

För att skapa ett hållbart Dalarna gäller det att vi planerar vår bygd på ett förnuftigt sätt. Nya bostadsområden skall placeras så att de väl smälter in i landskapet utan att äventyra allemansrätten eller inverka på den biologiska mångfalden. Ur hälsosynpunkt skall vi sträva efter att våra samhällen så lite som möjligt påverkas av luftföroreningar, buller eller andra miljöstörningar.

Sverige har blivit ett föregångsland i omställningen till ekologisk hållbarhet. Men det räcker inte. Vi kan göra mer och det gör vi inte minst genom att främja ny teknik som leder till hushållning med våra resurser och därmed kan få efterföljd i andra länder. Det krävs nationella insatser, och det kommer att krävas ett fortsatt intensivt arbete i olika internationella fora. Miljöförstöringen stannar inte vid nationsgränserna. Föroreningar kommer med vind, regn och vattenströmmar. Kemikalier och farliga material följer med varor i den globala handeln. Haven delar vi med våra grannländer.

En rik natur är en viktig del av vår välfärd och allemansrätten och strandskyddet är unika tillgångar. Samtidigt är naturen själva grundförutsättningen för mycket av vår basindustri. Det norra barrskogsbältet har en särskild förmåga att binda koldioxid. Därför ställer vi höga krav på skogs- och naturvård. Kulturlandskapet är en förutsättning för vår rika flora. I en tid då jordbruket genomgår kraftiga förändringar vill vi värna det öppna landskapet och säkerställa den biologiska mångfalden. Detta hindrar inte att man på ett hållbart sätt arbetar med en effektiv skogsförvaltning.

Miljöanpassade transporter. En hållbar utveckling kräver att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökade utsläpp från transportsektorn bryts. Därför vill vi främja kollektivtrafiken och driva på för mer energieffektiva fordon och miljövänligare drivmedel. Vår kollektivtrafik måste förbättras. Det gäller såväl den spårbundna trafiken som landsvägsbussar. Vi måste göra kollektivtrafiken mera tillgänglig för alla oavsett var man bor. Den måste organiseras så att den utgör ett alternativ till privatbilismen. Den offentliga sektorn ska vara en föregångare.

Biologisk mångfald. Fortfarande hotas många växt- och djurarter, och fortfarande går arbetet med att bevara skyddsvärda skogsområden alltför långsamt. En modern naturvård måste också värna de stora rovdjuren - björn, järv, lo, varg och kungsörn. Det är ett ansvar vi har gentemot kommande generationer. Men avvägningen mellan olika intressen är svår. Även i rovdjurstäta områden, som Dalarna, måste det finnas möjlighet till säker djurhållning och annan verksamhet för befolkningen, och alla människor måste kunna känna sig trygga där de bor. Socialdemokraterna i Dalarna vill se en förändring av rovdjurspolitiken. Vi vill ha en förändring av paragraf 28 i jaktförordningen så det blir möjligt att bättre hantera situationer som är hotfulla och kan leda till angrepp. Vi vill se förebyggande åtgärder för att minska rovdjursangrepp. De som drabbats av rovdjursangrepp på sin tamboskap eller sina hundar måste kompenseras. Det måste till en snabbare hantering av djur med oönskat beteende, d v s rovdjur som upprepat går för nära människor. Vår målsättning är att en regional/lokal rovdjursförvaltning ska komma till stånd.

Konsumenternas makt ska öka. Alla konsumenter ska ha möjligheter att välja produkter och tjänster som inte skadar miljön eller människors hälsa. En kommunal konsumentvägledning är en viktig resurs för detta. Konsumenternas makt kan stärkas genom konsumentkooperativa lösningar. Vi vill också ställa krav på producenter och handlare för att mat som producerats rättvist och ekologiskt ska vara tillgängliga för alla till ett konkurrenskraftigt pris. Vi vill stödja lokalt producerade livsmedel. En levande landsbygd ger oss arbetstillfällen, håller landskapet öppet. Vi slipper långa transporter till gagn för miljön och vi får garanterat färska varor. Det är viktigt att barn och unga redan i tidig ålder får kunskaper om konsumentpolitiken och det hållbara samhället. Konsumentpolitiken är en välfärdsfråga.

Fler ekologiska varor. Vi vill öka den certifierade jordbruksmarken och den ekologiska produktionen av livsmedel. Konsumenternas efterfrågan avgör i stor utsträckning hur mycket som produceras ekologiskt. Vi vill att den offentliga sektorn ska öka konsumtionen av ekologiska och rättvisemärkta produkter.

Vi socialdemokrater vill bygga det gröna folkhemmet, ett långsiktigt hållbart samhälle. Goda ekonomiska framsteg måste förenas med social rättvisa och skydd av miljön. Det är ingen ouppnåelig vision - vi är redan på väg.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- Ny teknik för effektivare resurshushållning
- Minska vårt oljeberoende, vi skall uppmuntra användandet av förnyelsebar energi såsom vindkraft och biobränsle
- Värna det öppna landskapet och säkerställa den biologiska mångfalden
- Utveckla kollektivtrafiken såväl den spårbundna trafiken som landsvägsbussar
- Förändring av paragraf 28 i jaktförordningen
- Verka för regional/lokal rovdjursförvaltning i Dalarna
- Ökat nyttjande av lokalt producerade livsmedel
- Fler ekologiska varor bland annat genom att den offentliga sektorn ska öka sin konsumtion av ekologiska produkter
- Ökad användning av spillvärme

Barn och ungdomar

Det föds allt fler barn i Dalarna, det är ett tydligt tecken på framtidstro. Att satsa på barnen och föräldrarna är en av de viktigaste investeringarna vi kan göra i framtiden.

Skillnaderna är fortfarande stora mellan barnen. Vissa barn föds till knappa förhållanden där ensamstående föräldrar får vrida och vända på varenda krona för att få livet att gå ihop. Andra föds i familjer där resurser, kontakter och rika valmöjligheter är en självklarhet. Vissa barn kommer alltid att ha ett försprång. Därför är det så viktigt med en politik som stödjer de som föds till sämre villkor.

Vi socialdemokrater anser att ett barnvänligt inställt arbetsliv är viktigt för att kvinnor och män ska kunna uppfylla sina livsmål när det gäller barn och föräldraskap. Barnafödandet handlar om framtiden och därmed också den ekonomiska utvecklingen.

Vi socialdemokrater värderar ungdomsfrågorna högt. En viktig aspekt är hur vi får ungdomar att medverka i Dalarnas utveckling. Ur detta perspektiv är demokrati- och delaktighetsfrågor viktiga att utveckla.

Barns och ungdomars åsikter och erfarenheter är viktiga för samhällsutvecklingen. Därför ska barn och ungdomars delaktighet och inflytande i Dalarna uppmuntras och stimuleras.

Grundskolan och gymnasiet i vårt län måste utvecklas och vara framtidsinriktade. Det handlar om såväl pedagogik som lokaler. Elevernas delaktighet i skolarbetet är viktigt, likaså prioriteringen av elever med särskilda behov.

Skolan ska erbjuda en sådan kvalitet att vi lever upp till de nationella målen och skapar en god grund för högre studier och yrkesliv.

Ungdomars möjlighet till arbete är avgörande. Det kommande generationsskiftet inom stora delar av näringslivet öppnar självklart möjligheter. Men det är av största vikt att sådant som sommarjobb finns och att ungdomar efter avslutad skolgång ges en plats i arbetslivet. Varje kommun måste tillsammans med respektive arbetsförmedling planera och metodiskt prioritera denna fråga. Ett Dalarna där ungdomen ges möjlighet att komma in i arbetslivet är en oerhört viktig signal inför framtiden. Vi ska inte lämna ungdomarna i sticket.

Barn och ungdomar ska stå i centrum. Vi socialdemokrater vill inrätta och utveckla en barnombudsman i landstinget Dalarna, i enlighet med FN:s barnkonvention.

Vi socialdemokrater vill också förstärka den förebyggande tandvården. Vi vill införa en fri undersökning per år för ungdomar mellan 20-25 år.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- att skolan ska präglas av framtidsinriktad pedagogik som ger kvalitet och goda resultat
- att elevens delaktighet i skolarbetet prioriteras
- att varje kommun och arbetsförmedling ska prioritera åtgärder mot ungdomsarbetslösheten
- att inrätta och utveckla en barnombudsman inom landstinget Dalarna
- att förstärka den förebyggande tandvården för unga

Utbildning och forskning

Kunskap ett viktigt redskap för människors personliga utveckling men också för ekonomi och välfärd. Än idag spelar ursprung, uppväxtmiljö och social bakgrund en avgörande roll för människors möjlighet att studera, och traditionellt har högre utbildning varit förbehållen de välbärgade i samhället. Men genom att garantera alla människor rätten till också en kvalificerad högskoleutbildning kan klassklyftor och orättvisor motverkas. För oss socialdemokrater är därför en fortsatt positiv utveckling av utbildningsväsendet ett av grundfundamenten för länets utveckling.

”Det livslånga lärandet” är det grundläggande begrepp vi arbetar efter. I praktiken innebär det en sammanhållen syn på utbildning från förskolan till grundskolan, gymnasiet, högskolan och vidareutbildning under resten av livet.

Grundskolan och gymnasiet i vårt län måste utvecklas och vara framtidsinriktade. Det handlar såväl om pedagogik som om lokaler. Skolan ska erbjuda en sådan kvalitet att vi lever upp till de nationella målen och skapar en god grund för högre studier och yrkesliv.

Elevernas delaktighet i skolarbetet är viktigt, likaså prioriteringen av elever med särskilda behov. Elever med invandrarbakgrund måste ges ett sådant stöd att det bidrar till integration. Lugn, ro och respekt för varandra krävs när eleverna ska lära. Mobbning och andra kränkningar måste upphöra och könssegregering motverkas.

Gymnasieskolans utveckling bör ske i samverkan mellan olika aktörer, utifrån lokala behov och förutsättningar. Såväl ungdomars önskemål som näringslivets och arbetsmarknadens behov bör styra innehåll och inriktning. Exempelvis kan samverkan ske mellan gymnasieskolan, det lokala näringslivet och fackföreningsrörelsen. Detta är särskilt viktigt i samband med utvecklingen av den nya lärlingsutbildningen och för att skapa praktikplatser.

”Det livslånga lärandet” kräver en fortsatt satsning på vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning och lärcentra. Vuxenutbildningen ska vara en bra samverkanspartner till näringslivet. Återkommande utbildning under hela yrkeslivet är ett sätt att värna företagets kvalitet och konkurrensförmåga. Det ger dessutom möjlighet till en positiv individuell utveckling.

En framgångsrik högskola är viktig och ger framtidsstro och gör det möjligt för den unga generationen att bo kvar och finna sin utkomst i vår region. Men Högskolan Dalarnas utveckling är inte bara viktig ur ett individperspektiv, utan också för regionens ekonomiska tillväxt och kulturella utveckling. Kvalificerade högskoleutbildningar och forskning blir en allt viktigare förutsättning för företag och näringar, liksom för verksamheten inom den offentliga sektorn.

Men det kräver att Högskolan Dalarna ges möjligheter att utvecklas till ett fullvärdigt lärosäte, med resurser för forskning och med rätt att bedriva forskarutbildning. Vi socialdemokrater vill därför att de fasta forskningsresurserna till landets högskolor skall ökas, och vi motsetter oss de krafter som vill reducera de regionala högskolorna till ”farmarlag” åt de gamla universiteten. Forskning behövs i Dalarna för att bidra till innovationer och verksamhetsutveckling i arbetslivet, men också för att identifiera andras innovationer och omvandla dem efter förutsättningarna i vår egen region.

Vi vill främja en utveckling där Högskolan Dalarna får examensrätt för forskarutbildning inom de forskningsområden där högskolan bedriver en högkvalitativ verksamhet. En egen forskarutbildning skulle ge högskolan möjligheter att verksamt bidra till utbudet av högt utbildad arbetskraft inom regionen. Det är viktigt eftersom högteknologi och forskning är en överlevnadsfråga för de nationellt betydelsefulla industriföretag som finns i Dalarna och Bergslagen, men också för många små och medelstora företag med kunskapsintensiva produkter eller tjänster. En egen forskarutbildning är också viktig för högskolans studenter genom att ytterligare stärka forskningsanknytningen av grundutbildningen och öka värdet av en examen från Högskolan Dalarna.

Tillkomsten av Högskolan har inneburit att den andel av befolkningen i Dalarna som har någon form av akademisk examen har ökat, så att den från att ha varit bland de lägsta i landet nu ligger över genomsnittet. Högskolan Dalarna är ett av de lärosäten i landet som lyckats allra bäst med att rekrytera studenter från studieovana miljöer, mycket till följd av ett medvetet arbete att för skapa en öppen högskola och ett aktivt stöd från regionen. Vår vision om ett Dalauniversitet står fast.

Vi socialdemokrater vill stödja en fortsättning på denna utveckling, vilket bl a betyder en ytterligare utbyggnad av högskolans distansutbildningar och flexibla undervisningsformer - i nära samarbete med ungdomsskola, lärcentra och folkbildningen i Dalarna. Men också ett nära samarbete med företag och arbetsplatser för att utveckla det arbetsplatsintegrerade lärandet.

Det livslånga lärandet är en nödvändighet inom ett arbetsliv som präglas av ständiga förändringar och omprövningar av arbetsuppgifter och arbetsorganisation. Redan idag sker en stor del utbildning och kompetensutveckling inom olika yrken direkt på arbetsplatsen, för att möjliggöra för företag och enskilda att skräddarsy utbildningar och kombinera studieverksamhet med fortsatt arbete. En viktig framtidsutmaning för Högskolan Dalarna är att utveckla det arbetsintegrerade lärandet också för den högre, akademiska utbildningen.

Kvinnor och män ska ha lika goda möjligheter till vidareutbildning. Folkhögskolor och studieförbund når grupper som kanske aldrig skulle ha studerat. Folkbildningen kan vara bryggan vidare, det första steget mot en högskoleutbildning. Folkbildningens värde i form av studiecirklar, kulturverksamhet, föreläsningsserier och diskussioner spelar en viktig roll för det demokratiska samtalet och spridningen av insikter och kunskap.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- att "Det livslånga lärandet" är grundprincipen för utbildningssystemets utveckling
- att skolan ska präglas av framtidsinriktad pedagogik som ger kvalitet och goda resultat
- att elevens delaktighet i skolarbetet prioriteras
- satsning på vuxenutbildning, lärcentra och samverkan med näringslivet
- utveckla Högskolan Dalarna med rätt att driva forskningsutbildning och examensrätt
- att lägga grunden för ett Dalauniversitet
- att en polishögskola förläggs till Dalarna

Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvården ska finnas tillgänglig den dag man behöver den. Den ska vara av högsta kvalitet. Alla ska ha rätt till en fullvärdig hälso- och sjukvård, på lika villkor. Det är behovet, inte den enskildes betalningsförmåga, som ska vara avgörande. Detta kan endast genomföras genom att kostnaderna för hälso- och sjukvården betalas gemensamt och solidariskt via skatten.

Får socialdemokraterna länsinvånarnas förtroende kommer vi att ta ansvar för att pengarna används effektivt och rättvist för att möta behoven hos Dalarnas befolkning. Vi kommer att fortsätta utveckla kvaliteten och kompetensen inom hälso- och sjukvården samt se till att vi klarar av de framtida rekryteringarna och pensionsavgångarna vi har framför oss.

Vi har fått ekonomin i balans, det går allt bättre att rekrytera personal och vi lever upp till vårdgarantins intentioner. Vi har skapat möjligheter till att utveckla hälso- och sjukvården ännu mer. Ändå är vi inte nöjda. Vi kan bli ännu bättre. Vi kan ytterligare öka tillgängligheten och tryggheten för medborgarna. Vi kan rekrytera fler läkare och få personalen att må ännu bättre. I den takt ekonomin tillåter ska vi sträva efter ett skatteuttag som placerar landstinget Dalarna i mitten på den nationella skatteuttagslistan. Vi kan och vi måste göra mera.

För oss socialdemokrater är ett gott samarbete och samspel mellan kommuner och landsting av stor betydelse. Vi vill ha en väl fungerande vårdkedja där patienterna sätts i fokus, oavsett om det är hälso- och sjukvård i kommunal eller landstingsregi. Det är viktigt att medborgarna kan känna sig trygga och att det är enkelt och smidigt att vara patient.

Socialdemokraterna vill att alla som kommer till hälso- och sjukvården i Dalarna bemöts väl och får ett gott omhändertagande. Patienten ska vara i centrum och du ska som patient kunna lita på att vårdens personal har kunskaper som gör det möjligt att möta dig respektfullt på dina unika villkor.

Närsjukvården ansvarar för huvuddelen av människors vardagliga sjukvårdsbehov och utgör därmed också basen för hälso- och sjukvården. Vi socialdemokrater vill ha en närsjukvård som finns geografiskt nära patienten. Det är dit du som patient kan nå dygnet runt, året om och det är genom närsjukvården du som medborgare får trygghet, tillgänglighet, kontinuitet och helhetssyn. Basen i varje närsjukvårdsområde ska vara närsjukhuset, där 75 till 80 procent av befolkningens behov ska tillgodoses.

Vårdcentralerna ska stå för kvalitet och närhet. Vi vill stärka och utveckla vårdcentralernas och allmänläkarnas roll. Socialdemokraterna kommer vidare att arbeta för utvecklingen mot närsjukvård för de vanligaste sjukdomarna. Detta innebär att kompetensen kommer ut från sjukhusen, närmare patienterna. Närsjukvården ska utvecklas med basen allmän medicin, intermedicin, geriatrik och psykiatri. Vi kan också tänka oss att bygga ut närsjukvården med exempelvis öppenvårdsmottagningar med ett antal varierande specialiteter, bemanning från sjukhusen samt dubbelkompetenta läkare. Vi vill utveckla och förbättra hemsjukvården tillsammans med kommunerna för de äldre. Den medicinskt omfattande hemsjukvården ska byggas ut och läkares medverkan i hemsjukvården ska stärkas.

Socialdemokraterna vill utveckla särskilda äldremottagningar. Äldremottagningarna ska vara kompetenscentrum med spetskompetens på äldres sjukdomar, för äldre med kroniska sjukdomar och multisjuka äldre. Äldremottagningarna ska finnas i varje närsjukvårdsområde och vara mobila för att även kunna nå människor i mindre befolkningstäta områden.

Landstinget Dalarnas hälso- och sjukvård ska präglas av kvalitet och kompetens. För de sjukdomstillstånd som är sällan förekommande och av karaktären mycket högspecialiserade ska universitetssjukhusen nyttjas. Detta för att garantera den bästa vården! Om socialdemokraterna får mandat att leda landstinget Dalarna kommer landstinget att stå för kvalitet, trygghet och tillit.

Många människor mår dåligt i dagens samhälle. För att möta de ökade förekomsterna av lättare psykisk ohälsa behövs en närmare samverkan mellan psykiatrin, primärvården och kommunerna. Vi ser det som mycket angeläget att stärka stödet till de psykiskt sjuka och deras anhöriga genom ökad kvalitet, närhet och tillgänglighet. Särskild uppmärksamhet behöver ägnas åt ungdomars och äldres psykiska hälsa.

Socialdemokraterna vill förstärka den förebyggande tandvården. Möjligheterna till förebyggande tandvård för åldersgruppen 20 till 25 år enligt hälso- och sjukvårdens taxa kommer att övervägas. Från och med år 2007 kommer vi att införa en fri undersökning per år för ungdomar mellan 20 och 25 år. En väl fungerande tandvård är också särskilt viktig för äldre människor. Därför kommer ytterligare åtgärder att vidtas för att i samverkan mellan kommun och landsting kvalitetssäkra äldres tandhälsa.

Barn och ungdomar ska stå i centrum. Under 2006 kommer vi att inrätta en barnombudsman. Under 2007, vill socialdemokraterna, fortsätta att utveckla barnombudsmannen i landstinget Dalarna, i enlighet med FN:s barnkonvention. Barnombudsmannens syfte är att säkerställa barn och ungdomars hälsa och utveckling.

Socialdemokraterna vill medverka tillsammans med kommunerna i införandet av familjecentrum i Dalarna. Dessa familjecentrum är ett familjens hus där t ex barnvårdscentral, barnmorskemottagning, familjeteamet från socialförvaltningen samt den öppna förskolan finns samlade under ett tak.

Hälso- och sjukvården ska finnas nära länsinvånarna. Därför kommer vi att i områden där det finns ett sviktande befolkningsunderlag utveckla och prova nya möjligheter genom att införa en ambulerande hälsobuss. Vi kommer att överväga vilka möjligheter som finns att införa snabbakuter. I det nordvästra närsjukvårdsområdet avser vi att inrätta en verksamhet som är tillgängligt för akuta besök, även på kvällstid samt helger.

Från första januari 2006 sänktes avgiften från och med 65 år för läkarbesök i primärvården och sjukvårdande behandling till 50 kronor samt till 100 kronor vid besök till den specialiserade vården. För vi socialdemokrater bestämma kommer barn och ungdomars hälso- och sjukvård även i fortsättningen att vara avgiftsfri samt kommer vi att fortsätta hålla en låg avgift från 65 år.

Socialdemokraterna vill förstärka den förebyggande hälsovården. Alla människor skall ha förutsättningar att vara vid god hälsa och ha möjlighet att utvecklas som individer. För oss är

målet med vår verksamhet inom hälso- och sjukvården en god folkhälsa på lika villkor för länets alla invånare. Arbetsättet ska fokusera på hälsa och livskvalitet och landstinget ska genom kunskap och information stötta insatser samt underlätta för länets medborgare att ta ansvar för den egna hälsan. Kommuner och landsting skall tillsammans aktivt arbeta för att stärka det drogforebyggande arbetet.

Socialdemokraterna arbetar för att utjämna hälsoskillnader som finns mellan olika grupper i samhället och mellan könen. På detta område krävs ökad kunskap och uppföljning. Olikheter skall inte avspeglas i vare sig forskning, bemötande, bedömning eller åtgärd utifrån individens unika villkor.

Socialdemokraterna ser ett behov av att sätta större fokus på integration i Landstinget Dalarna. Detta då vi får allt fler anställda och patienter med utländsk bakgrund.

Varje år kommer allt mer avancerade typer av behandlingar och mediciner med nya möjligheter att bota och lindra. Kvalitet och effektivitet utvecklas genom ett ständigt systematiskt förbättringsarbete. Självklara inslag i utvecklingen är satsning på Forskning och utveckling (FOU) och annan kunskapsutveckling, teknisk utrustning och innovationer. Socialdemokraterna vill att Centrum för klinisk forskning (CKF) ska vara en viktig mötesplats för kunskapsförnyelse och en motor för kliniska framsteg.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- Vård vid behov, på lika villkor med hög kvalitet och kompetens
- Ekonomiskt ansvar
- Gott samarbete mellan kommun och landsting
- Hög patientsäkerhet
- Att närsjukvård och närsjukhus ska vara basen inom hälso- och sjukvården
- Högkvalitativ länssjukvård
- Stärkt stöd till psykiskt sjuka och deras anhöriga
- Förstärkt förebyggande tandvård
- Barnombudsman
- Tillgänglighet i hela Dalarna
- Sänkt avgift från och med 65 år
- Förstärkt förebyggande hälsovård
- Utjämning av hälsoskillnader
- Större fokus på integration
- Satsning på forskning och utveckling

Omsorg om våra äldre

Vi har i Dalarna, liksom i landet i övrigt, en åldrande befolkning. Varje år får fler och fler svenskar möjlighet att uppleva sin hundraårsdag. Vi lever allt sundare och blir allt äldre. Denna positiva utveckling för också med sig nya utmaningar för samhället. Inom tio år kommer behoven av vård och omsorg att öka kraftigt. Behoven kommer också att se olika ut - allt ifrån friska äldre som inte behöver något stöd alls eller enbart lite hjälp i hemmet till mycket gamla med flera sjukdomar samtidigt. Vi socialdemokrater är fast beslutna att fortsätta

förbättra den vård och omsorg vi har i dag. Den ska betalas gemensamt och solidariskt genom skatt efter bärkraft. Omsorgen ska organiseras i offentlig regi eller genom kooperativa eller personaldrivna vård- och boendeanternativ. Avgifterna ska hållas låga så att ingen ska behöva avstå från vård- och omsorg på grund av alltför små ekonomiska omständigheter.

Vi vill att alla äldre ska ha valfrihet i boendet. Det ska finnas tillräckligt med särskilda boenden och korttidsboenden så att plats kan erbjudas den dag behov föreligger. Exempelvis är det viktigt att skapa fler platser för dementa och de som har ett förstadium till demens. Demenssjukdomarna ökar och samhällets förmåga att möta upp mot dessa behov måste förbättras. Nya demensboenden och vårdplatser för dementa ska vara en prioriterad framtidsfråga. Samtidigt finns äldre som vill bo kvar hemma, då behövs tillgång till seniorboende, en väl fungerande hemtjänst och närservice som underlättar för den enskilde att i större utsträckning klara sina behov på egen hand. Samverkan mellan kommun och landsting ska stärkas så att ett gott omhändertagande av de äldres behov kan garanteras, ett exempel är genom inrättande av gemensam nämnd. Hemsjukvården ska utvecklas där hembesök av distriktssköterska och läkare är naturliga inslag.

Förebyggande insatser minskar ohälsa och omsorgsbehov och kommer att få stort utrymme framöver. Vi socialdemokrater vill stärka den uppsökande verksamheten bland äldre och införa frivilliga hälsoundersökningar för alla över 75 år. Bra kosthållning och regelbundna måltidsrutiner är viktiga inslag i de olika boendeformerna. Genom sociala nätverk, utbyggd dagverksamhet och naturliga träffpunkter kan ensamhet och isolering brytas.

Anhöriga tar i dag ett mycket stort ansvar för vård och omsorg. Stödet till anhörigvårdare måste utvecklas ytterligare så att dessa får den avlastning, information och utbildning de behöver. Både brukare och anhöriga måste få större inflytande över äldreomsorgens utförande.

Personalens kompetens är en avgörande faktor för att höja kvalitén i äldreomsorgen. Därför vill vi satsa på ordentlig kompetensutveckling för personal på alla nivåer. Exempelvis så är utbildning i demenssjukdomar och uppbyggnad av sk demensteam viktiga.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för att:

- Öka valfriheten i boendet
- Utveckla hemsjukvården
- Samordna kommunernas och landstingets insatser
- Stärka den uppsökande verksamheten
- Införa hälsoundersökningar för alla över 75 år
- Stärka stödet till anhörigvårdare
- Höja personalens kompetens
- Fler platser i boenden för dementa personer

Kultur

Kultur är en kraft i ett humanistiskt samhällsbygge.

Kultur ger oss nya sätt att se, tycka och känna för att kunna växa som människor.

Kultur skapar identitet, gemenskap och solidaritet genom att öka förståelsen för vår omgivning.

Ingen organisation eller institution kan ensamt täcka människors behov av kultur. Alla människor har rätt till ett rikt och varierat kulturliv i närmiljön. Aktörerna ska vara många och utbudet rikligt!

Kultur ska vara tillgänglig för alla och alla människor ska ha möjlighet att både uppleva och själva ta del i skapande verksamheter. Kreativa miljöer och mötesplatser bidrar till social kontakt, innovationer och därmed också ökad konkurrenskraft.

Vi socialdemokrater vill att de politiska besluten ska inriktas på att skapa förutsättningar för ett levande kulturliv i alla delar av Dalarna. Ett mångkulturellt samhällsliv med mångfald, hög kvalitet och plats för både professionella konstnärers och amatörers skapande. Vi ska gemensamt sprida kunskap om kulturens potential i samhällsbyggandet men också våga slappna av och njuta av upplevelsen den förmedlar.

Länets kulturverksamheter har ett historiskt förflutet. Under industrialismens frammarsch i slutet av 1800-talet växte teatrar, museer, bibliotek, biografier och olika folkrörelseaktiviteter fram. De moderna länskulturinstitutionerna bygger vidare i den traditionen och spreds över landet under 1970-talet.

Idag har kulturvanorna förändrats. Medietekniken gör att vi kan uppleva kultur i hemmet i en allt högre utsträckning än tidigare. Böcker och tidningar; musik via radio, CD och datorer; DVD och Internet allt har bidragit till att öka tillgängligheten.

Vi socialdemokrater vill fortsätta utveckla våra media så att alla kan njuta den kultur man önskar uppleva. Tekniken ger också oanade möjligheter för alla att delta i kreerandet av nya inriktningar och uttryck för våra behov och känslor. Kunskapen om ny teknik och dess användning är också en fråga om kultur. Verksamheten inom de mer traditionella aktörerna i länet, folkhögskolorna och studieförbunden har med sin långa bildningstradition även uppdraget att utveckla och främja kulturpolitiska insatser. Mötet med den nya tekniken bäddar för en spännande utveckling. Socialdemokraterna i Dalarna vill verka för lokalspråkens främjande och stödja språkföreningars arbete.

Samarbete mellan olika aktörer och mellan de politiska beslutsnivåerna blir allt viktigare, inte minst mellan länets kommuner och landstinget. Under den kommande mandatperioden vill vi därför söka nya vägar att tillsammans utveckla och finansiera gemensamma projekt inom kulturområdet.

Två huvuduppgifter/utmaningar som omfattar alla aktivitetsområden under kommande mandatperiod: Fortsatt satsning på att utveckla barn och ungdomskultur i alla former. Samt den strategiskt viktiga frågan om att stötta/utveckla/nybilda arrangörsföreningar så att alla kan få tillgång till arrangemang och kulturutbud över hela länet.

Socialdemokraterna i Dalarna arbetar för:

- Att utveckla Musiksamverkan till att omfatta fler kommuner och kulturområden
- Att bredda länsmusikuppdraget till flera genrer
- Genomföra projektet Kulturfyr (Samarbetsprojekt mellan Falu kommun och lands-tinget)
- Fortsätta med Kulturbuss (ger länets grundskoleelever möjlighet att åka gratis buss till kulturaktiviteter)
- Fortsätta utveckla Idé- och utvecklingscentrum för den ideella sektorn. Detta för att sprida och fördjupa kunskapen om folkbildningens roll för samhällsutvecklingen
- Stimulera framväxten av kollektivverkstäder för våra konstnärer
- Öka länsmuséets aktiviteter på olika platser i länet
- Driva frågan om olika dansutbildningar. Främst en utökning till två år och utbildning av lärare för Dans i skolan/Skapa en dansscen i länet
- Med Film i Dalarna som bas utveckla länets engagemang i filmfrågor
- Synliggöra biblioteken i lokalsamhället, stärka deras roll i kunskapssamhället och utveckla kommunbiblioteken som lärmiljö
- Fördjupa teaterns förankring i regionen